UNIVERSITET TYUTORLARI FAOLIYATIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Karimov Rustamjon Turg'unaliyevich
Farg'ona davlat texnika universiteti
ATT fakulteti tyutori

Annotatsiya. Ushbu maqolada universitet tyutorlari faoliyatida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim muhitida sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, talabalar bilan ishlashni optimallashtirish va o'quv jarayonini avtomatlashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Maqolada tyutorlar faoliyatida sun'iy intellektdan foydalanishning asosiy yo'nalishlari, xususan talabalar bilimini tahlil qilish, individual ta'lim yo'nalishlarini shakllantirish, akademik maslahat berish va ta'lim jarayonini monitoring qilish masalalari yoritilgan. Shuningdek sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali tyutorlik faoliyatining samaradorligini oshirish hamda talabalarning akademik natijalarini yaxshilash imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt texnologiyalarining universitet tyutorlari faoliyatida qo'llanishi ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy raqamli ta'lim muhitini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, tyutorlik faoliyati, universitet ta'limi, raqamli ta'lim muhiti, ta'lim jarayonini avtomatlashtirish, ta'lim texnologiyalari, talabalar faoliyatini tahlil qilish, individual ta'lim, akademik maslahat, innovatsion texnologiyalar.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning rivojlanishi ta'lim jarayonini tashkil etish usullarini tubdan o'zgartirmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilan ishlash, ularning o'quv faoliyatini nazorat qilish va akademik rivojlanishini qo'llab quvvatlash jarayonida tyutorlik tizimi muhim o'rin egallaydi. Tyutorlar talabalarga o'quv jarayonida yo'l ko'rsatish, maslahat berish va ularning akademik faoliyatini muvofiqlashtirish vazifalarini bajaradi. Shu sababli

tyutorlar faoliyatida zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ta’lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Sun’iy intellekt texnologiyalari ta’lim jarayonini tahlil qilish, ma’lumotlarni tezkor qayta ishlash va foydalanuvchilarga mos tavsiyalar berish imkoniyatiga ega bo‘lgan zamonaviy vositalardan biridir. Ushbu texnologiyalar yordamida tyutorlar talabalar o‘quv faoliyatini monitoring qilish, ularning bilim darajasini baholash hamda individual ta’lim yo‘nalishlarini shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bundan tashqari sun’iy intellekt asosidagi tizimlar tyutorlarning kundalik ish jarayonini soddalashtirish, vaqtni tejash va ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Hozirgi vaqtda ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida raqamli platformalar, ta’limni boshqarish tizimlari va sun’iy intellekt asosidagi xizmatlardan keng foydalanilmoqda. Bu esa tyutorlik faoliyatini yangi bosqichga olib chiqish, talabalar bilan ishlash jarayonini optimallashtirish va ta’lim samaradorligini oshirish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan universitet tyutorlari faoliyatida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi universitet tyutorlari faoliyatida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilish hamda ushbu texnologiyalarni ta’lim jarayonida qo‘llashning samaradorligini yoritishdan iborat.

Asosiy qism

Zamonaviy ta’lim tizimida sun’iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi universitetlarda tyutorlik faoliyatini yanada samarali tashkil etish imkoniyatini yaratmoqda. Tyutorlar talabalar bilan doimiy ishlaydigan, ularning akademik rivojlanishini kuzatadigan hamda maslahat beradigan mutaxassislar hisoblanadi. Sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish tyutorlar ishini soddalashtirish, ma’lumotlarni tezkor tahlil qilish va talabalar bilan samarali muloqot o‘rnatishga yordam beradi.

Sun’iy intellekt asosidagi tizimlar ta’lim jarayonida katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash imkoniyatiga ega. Bu esa tyutorlarga talabalar o‘quv faoliyatini chuqur tahlil qilish hamda muammoli jihatlarni aniqlash imkonini beradi.

Masalan talabalar test natijalari, davomati, topshiriqlarni bajarish darajasi va boshqa ko‘rsatkichlar asosida ularning akademik holati haqida xulosa chiqarish mumkin.

Quyidagi jadvalda tyutorlar faoliyatida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish yo‘nalishlari keltirilgan.

Faoliyat yo‘nalishi	**Sun’iy intellektdan foydalanish**	**Natija**
Talabalar bilimini tahlil qilish	Test natijalari va o‘quv faoliyati ma’lumotlarini tahlil qilish	Talabalar bilim darajasi haqida aniq ma’lumot olish
Akademik maslahat berish	Talabalarga mos o‘quv kurslari va materiallarni tavsiya qilish	Individual ta’limni rivojlantirish
Ta’lim jarayonini monitoring qilish	Talabalar faolligi va topshiriqlarni bajarish jarayonini kuzatish	Muammolarni erta aniqlash
O‘quv materiallarini tayyorlash	AI yordamida test savollari va o‘quv materiallari yaratish	Tyutor vaqtini tejash
Muloqotni tashkil etish	Chatbot va AI yordamchi tizimlari orqali savollarga javob berish	Talabalar bilan tezkor aloqa

Sun’iy intellekt texnologiyalarining yana bir muhim afzalligi shundaki ular ta’lim jarayonini avtomatlashtirish imkonini beradi. Tyutorlar ko‘pincha katta miqdordagi hujjatlar bilan ishlashga majbur bo‘ladi. AI asosidagi tizimlar hisobotlar tayyorlash, statistik ma’lumotlarni tahlil qilish va kerakli ma’lumotlarni tez topishga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda an’anaviy tyutorlik faoliyati va sun’iy intellekt yordamida tashkil etilgan tyutorlik faoliyati o‘rtasidagi farqlar keltirilgan.

Mezoni	**An’anaviy tyutorlik**	**Sun’iy intellekt yordamida tyutorlik**
Ma’lumotlarni tahlil qilish	Qo‘lda va ko‘p vaqt talab qiladi	Avtomatik va tez
Talabalarga maslahat berish	Umumiy tavsiyalar	Individual tavsiyalar
Monitoring jarayoni	Cheklangan nazorat	Doimiy monitoring
O‘quv materiallari tayyorlash	Ko‘p vaqt talab qiladi	AI yordamida tez yaratiladi
Talabalar bilan aloqa	Faqat uchrashuv yoki yozishma	Chatbot va raqamli platformalar orqali

Shuningdek sun’iy intellekt texnologiyalari tyutorlarga talabalar o‘rtasida motivatsiyani oshirishga ham yordam beradi. AI tizimlari talabaning qiziqishlari va o‘quv faoliyatini tahlil qilib unga mos o‘quv materiallari yoki kurslarni tavsiya qilishi mumkin. Bu esa talabaning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.

Sun’iy intellektdan foydalanish orqali tyutorlar o‘z vaqtini yanada samarali taqsimlay oladi. Oddiy va takroriy ishlar avtomatlashtirilgani sababli tyutorlar talabalar bilan ko‘proq ishlash va ularning muammolarini hal qilishga e’tibor qaratishi mumkin. Natijada ta’lim jarayonining samaradorligi oshadi va talabalar bilim darajasi yaxshilanadi.

Shu sababli sun’iy intellekt texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga joriy etish zamonaviy universitetlar uchun muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Bu texnologiyalar ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etish hamda talabalar akademik muvaffaqiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Zamonaviy ta’lim tizimida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish tyutorlik faoliyatini yanada samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Universitet tyutorlari talabalarning o‘quv faoliyatini kuzatish, ularga akademik maslahat berish va ta’lim jarayonini muvofiqlashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Sun’iy intellekt texnologiyalarini qo‘llash ushbu jarayonlarni tezlashtirish, ma’lumotlarni aniq tahlil qilish va talabalar bilan ishlash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Sun’iy intellekt yordamida tyutorlar talabalar bilim darajasini tahlil qilish, ularning o‘quv faoliyatini monitoring qilish va individual ta’lim yo‘nalishlarini shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bundan tashqari sun’iy intellekt asosidagi tizimlar o‘quv materiallarini tayyorlash, hisobotlarni shakllantirish va talabalar bilan tezkor muloqotni tashkil etishda muhim yordamchi vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish tyutorlarning ish yuklamasini kamaytirish hamda ularning vaqtini yanada samarali taqsimlashga yordam beradi. Natijada tyutorlar talabalarning muammolarini chuqurroq o‘rganish va ularga sifatli akademik yordam ko‘rsatish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Umuman olganda sun’iy intellekt texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga joriy etish universitetlarda ta’lim jarayonini takomillashtirish, talabalarning akademik muvaffaqiyatini oshirish va raqamli ta’lim muhitini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli kelajakda tyutorlik tizimida sun’iy intellekt texnologiyalaridan keng foydalanish ta’lim tizimini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. PQ-358-son qaror, 14.10.2024.

2. Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ-4996-son qaror, 17.02.2021.

3. Sun’iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirishning yangi bosqichi bo‘yicha farmon. PF-189-son, 22.10.2025.

4. Muhandislik va ta’lim yo‘nalishlarida sun’iy intellektni o‘qitish hamda ta’lim jarayoniga joriy etish masalalariga bag‘ishlangan ilmiy-uslubiy material. Ziyonet bazasidagi PDF manba, 2025.

5. Ta’lim jarayoniga sun’iy intellekt vositalarini tatbiq qilish, moslashuvchan ta’lim tizimini yaratish va baholash jarayonlarini takomillashtirishga oid ilmiy material. Ziyonet bazasi, 2025.

6. Sun’iy intellektni ta’lim tizimiga joriy etishning pedagogik va tashkiliy jihatlariga oid dissertatsiya materiallari. Ziyonet bazasi, 2024.

7. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris, 2023. Ta’lim va ilmiy faoliyatda generativ AI dan xavfsiz va mas’uliyatli foydalanish bo‘yicha asosiy xalqaro qo‘llanma.

8. OECD. Artificial Intelligence and Education and Skills. 2025–2026 yillardagi yangilanib borayotgan siyosiy va tahliliy materiallar.

9. Bond, M. et al. A meta systematic review of artificial intelligence in higher education. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 2024.

10. Wang, S. et al. Artificial intelligence in education a systematic literature review. Expert Systems with Applications, 2024.

11. Schmidt, D. A. Integrating artificial intelligence in higher education. International Journal of Educational Research Open, 2025.

12. Belkina, M. et al. Implementing generative AI in higher education. 2025. Oliy ta’limda generativ AI ni amaliy joriy etish bo‘yicha tizimli tahlil.